

Naročnina: godišno 25 Din, za
izposojstvo 40 Din.
Uredništvo:
Ljubljana, Knašjeva ulica 5. Telefon številke
3122, 3123, 3124, 3125 in 3126.
Maribor: Aleksandrova cesta 12. Telefon
št. 440.
Celje: Kocanova ul. 2. Telefon številke 190.
Rokopisi se ne vračajo. - Oglaš po tarifi.

JUTRO

Upravištevno: Ljubljana, Prešernova ul. 54.
Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125, 3126.
Inzeratni oddelki: Ljubljana, Prešernov
ulica 4. Telefon št. 2492.
Podružnica Maribor: Aleksandrova cest.
št. 12. Telefon št. 455.
Podružnica Celje: Kocanova ulica št. 2.
Telefon št. 190.
Računi pri pošti: Čet. zavodi: Ljubljana
št. 11.842; Praha št. 78.180; Wies
Nr. 105.241.

Gregor Žerjav umrl

Premiul je nenadoma včeraj popoldne ob 5. v Poljčah
Pogreb bo v Ljubljani v nedeljo ob 11. dopoldne

Begunje, 27. junija. Danes popoldne ob 5. je v Poljčah, kamor je bil prišel v soboto, da se okrepi, na oslabeledosti srca umrl dr. Gregor Žerjav. Njegovo truplo se prepelje v Ljubljano, kjer bo v soboto položeno na mrtvaški oder v dvorani Kazine na Kongresnem trgu. Pogreb bo v Ljubljani v nedeljo dopoldne ob 11.

★

Ljubljana, 27. junija.

Gregor Žerjav je mrtev!
Opešalo mu je srce in smrt ga je nenadoma ugrabila njegovi neotolažljivi deci, njegovim tugujočim prijateljem, njegovi ljubljani oziroma domovini Sloveniji, iztrgala ga je vsemu narodu jugoslovenskemu in državi. Ko javljamo to bridko vest prijateljem, znanecem, spoštovateljem in vsemu narodu, nam težko gre beseda iz peresa. Oplakujemo zlato prijateljsko srce, žalujemo za značajem, kakršni so redki v našem narodu, in čutimo, da je iz naše sredine iztrgana energija, kateri ni bila nobena težkoča neobvladna, delovna sila, ki v trudu za dobro in napredek naroda ni poznala meja in nobenega štedenja lastnih sil, nobenega ozira na sebe in svoje interese.

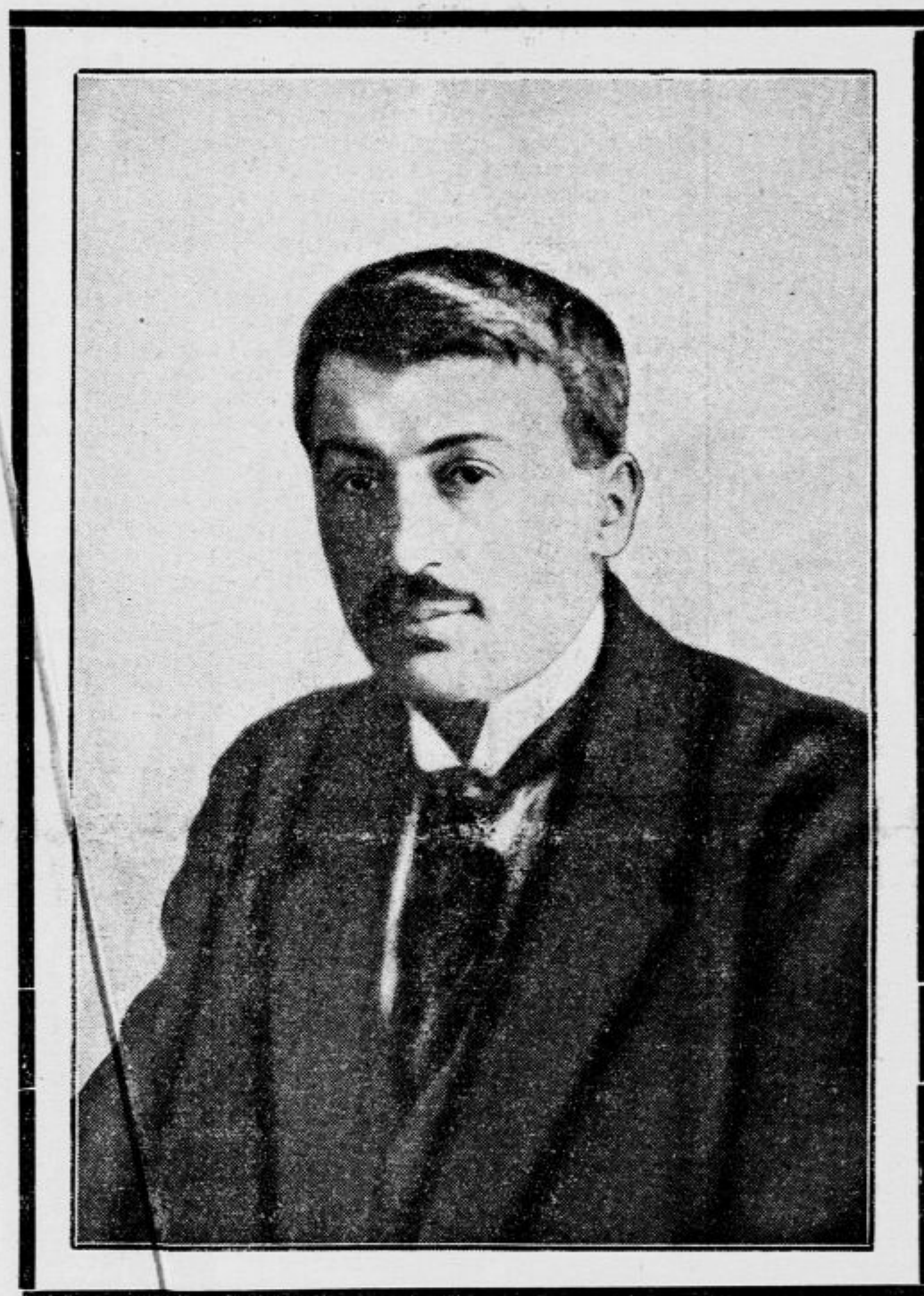
Prenihalo je utripati srce, v katerem je gorel neugasni ogenj jugoslovenskega domoljublja; izselila se je duša, katere optimizem je zmogovito dvigal svojo zastavo v najtežjih in najbridkejših časih. Za vedno je klonila glava; iz katere so, podžigane od srčnega ognja, plamtele vedno nove ideje, vedno nove misli. Umrl je velik borec, ovenčan z mučeniško slavo svojega trpljenja za nacionalno in napredno idejo, tem grenkejšo, ker je zavratna bolezen dolga leta izpodkopavala življenje, kakor je plodnejši malo med celim našim narodom.

Odšel je v večnost političen človek velikega formata, državniški sposobnosti in vrline. Naš narod jih nima mnogo in zato je izguba tem večja. Nad dve desetletji je vodil slovenski del napredne in narodne jugoslovenske fronte. Kako brdsko krivico so mu delali oni, ki so ga proglašali za nasprotnika vere in cerkve! Imel je nasprotno globoko razumevanje za globoko vernost širokih vrst našega ljudstva in najsrečnejša želja mu je bila, da bi duhovščina, zapustivši vrste borbenega klerikalnega strankarstva, mogla posvetiti svoje moči vzvišenim nalogam svojega poklica ter pomagati, da se narodu vrne notranji mir. Daleč je bil od slepega sovraštva — njegovo plemenito, dobro srce ni sovražila nobeno.

V njem je bila nepremagljiva tvorna sila. Zato je ni bilo pomembnejše akcije za kulturno, socialno, gospodarsko povzdigo Slovenstva in Jugoslovenstva, pri kateri bi se dr. Žerjav ne uveljavil. Zlasti kulturno delo mu je bilo pri srcu in od Sokolstva do naših najmanjših knjižnic, od Vodnikovih družbe do zadnje čitalnice se je uveljavljala Žerjavova iniciativa, njegova postava, njegov živi, stalni interes in vzgoja naše mlade inteligence ga je navdajala vedno z novimi skrbmi in novim veseljem.

Prijatelja ni več! Bil je vteščen vzor »zvestobe za zvestobo«, v javnem in privatnem življenju. Zato bo tisočem in tisočem tugovalo srce, ne samo za narodnim in naprednim politikom in borecem, temveč za človekom Žerjavom.

Njegove sposobnosti in njegovo delo so ga pripeljali na vrhunec človeških uspehov — a niti za hip mu niso vzeli njegove skromnosti in niti za hip niso mogli zmotiti njegovega čistega poštenja, njegove občudovanja vredne nesebičnosti. Marsikaj ga je bolelo, ko so v političnih borbah nanj metali blato,

za klevete, naperjene proti njegovi osebni integriteti, je imel vedno le ponosen prezir.

Gregorja Žerjava ni več! Še malo ur in odprla se bodo vrata, skozi katera je že odšla njegova ljubljena Milena. A nesmrten ostane med nami njegov duh; njegove ideje svetijo, kakor plamenica v našo bodočnost!

Iz življenja

Po rodbini pravi Gorenjec je bil rojen v Ložu kot sin sodnika Gregorja Žerjava 12. novembra 1882. Družina se je kmalu preselila v Ljubljano, kjer je imela svojo hišo na Stari poti. Tu mu je v zgodnjih letih umrl oče in zani in brate in sestre je požrtvovalno skrbel za zlato mamico. Srednjo šolo je obiskoval najprej na slovo, drž. nižji gimnaziji, kjer je bil vedno med odličniki. Njegov razred je kazal veliko agilnost in razboritost in so se v mladih glavah pojavljale vsakovrstne nove ideje, ki jih je širila tedanja »Nova Nada« iz Zagreba.

Ideolog in organizator nove generacije mlade slovenske inteligence

To zanimanje za ideje, ki jih je ob prelomu stoletja dvigala slovenska moderna kot odmev velikega evropskega preporoda, je še vzrastlo v višji nemški gimnaziji, kjer se je med dijaštvom začela agitacija za mladinsko organizacijo, ki naj bi prenovila zastarele razmere v domovini. Po maturi je odšel mladi Žerjav kot jurist na Dunaj, kjer se je v »Sloveniji« razvil boj med stari in novimi nazori, ki se je končal z zmago narodno-radikalne omladine, kakor je dobila ta smer svoje ime. Po burnem letu 1903, ko se je stresala monarhija pod demonstracijami proti sramotnim razmeram na jugu in manifestacijami za sloven-

ske univerzo, je postal dr. Žerjav predsednik »Slovenije« in s tem je dobila mlada struja vodstvo med akademsko in srednjošolsko mladino. Geslo: »Narodno delo je prva dolžnost vsakega Slovenijana, kateri se klanja v vse druge«, je postalo skupno vsej generaciji, ki je l. 1904. dobila svoje glasilo v »Omladini«, katere urednik in pisatelj programatičnih člankov je bil dr. Žerjav, ki je postal ideolog in organizator mlade akademske omladine. L. 1904. je pohitilo 80 slovenskih akademikov pod njegovim vodstvom na kongres jugoslovenskega dijaštva v Beograd ob kronanju kralja Petra. To je bila ista omladina, ki je že prej na Dunaju pozdravila na prestol vstopajočega se kralja z vzkliki: Živio jugoslovenski kralj!

V Beogradu je govoril dr. Žerjav na kongresu in pri raznih slavnostnih prilikah o novih smereh našega kulturnega in političnega življenja. Vračal se je v domovino prežet jugoslovenske ideje, ki je poslej našla v njem do zadnjih konsekvenc požrtvovalnega bora.

Po beograjskem kongresu se je življenje v akademskih društvih razvijalo intenzivno po programu nar. rad. dijaštva v Pragi je nastala »Adrija«, v Gradcu »Tabor«. Prvi veliki dokaz mlade sile je bil narodno radikalni kongres v Trstu l. 1908., ki je sijajno uspel in pokazal mladini odprto pot pravega narodnega dela. Gregor Žerjav je bil organizator in centra na sila kongresa. Brošura »Iz naroda za narod« priča o zrelosti idej in mladine, ki jih je nosila. Drugo leto je sledil kongres v Celju, ki je še poglobil ideje in delo narodno-radikalne organizacije. Lahko rečemo, da je, kar priča število članov, devet desetih vse mladine bila v narodno-radikalnem taboru Samoizobrazba, vzgoja in prosvetno delo med narodom — to so bile prve dolžnosti vseh in mladina se je marljivo udeleževala v vseh prosvetnih in kulturnih društvih. Osnovala je lastno ferialno organizacijo »Prosveta«, ustanavljala knjižnice in prirejala predavanja. Oživljala in podpirala je

podružnice CMD in l. 1907. na skupščini v Bohinjski Bistrici dosegla, da se ni več poslala vdanostna brzojavka cesarju.

Narodno - politično delo v domovini

Po dovršenih študijah se je dr. Žerjav vrnil v domovino in karakteristično je, da se je predvsem posvetil narodno obrambnemu delu. Postal je tajnik CMD in leta 1908. je v Ptuiju veljal napad predvsem njemu, ko je nemška tolpa navalila na zborovalce. Dr. Žerjav se boja ni ustrašil in na zborovanju odločno poudarjal našo voljo vesti odločilni boj do konca, do zmage.

Kot odgovor na ptujski napad so sledili septemski dogodki v Ljubljani, ki so dokazali, da je tudi mali narod zmožen braniti se z »brahijalno silo«, ako doseže meja svoj višek. Ravno ti dogodki so vzbudili slovensko narodno dušo iz letargije ob času, ko so se na jugu pojavljale nove zarje Vidove. Aneksijska kriza l. 1908. je prinesla srbsko in balkansko vprašanje v ospredje in močno butala tudi ob naše kraje, ki so čim dalje bolj razumeli jek z Balkana. Dr. Žerjav je vedel, da je poleg prosvetnega in kulturnega dela treba predvsem gospodarske osamosvojitve. Z njemu lastno energijo in iniciativnostjo se je poglobil v gospodarske probleme in začel v Ljubljani akcijo za ustanovitev velike gospodarske organizacije, ki sta jo nerazumevanje in zavist ubila v kritičnem času. Istočasno se je pričel živahno politično udeleževati. Spoznal je, da inertni liberalizem ne bo mogel odoliti navali klerikalizma. Šel je v boj v ideji demokracije in pozitivnega dela za napredek. Za široke kmečke sloje je začel izdajati »Belokranjca« in »Notranjca« in se ves posvetil temu delu, tako da je opešalo njegovo rahlo zdravje.

L. 1909. se je kar najsrečnejše poročil s svojo ljubljeno Mileno, ki mu je postala najidealnejša življenska družica. Gregorjevo zdravje pa ni bilo najboljšo, nesrečna usoda Agro-Merkurja je mladega idealista globoko deprimirala in povzročila krvavenje, ki je postalo začetek njegove dolgoletne zavratne bolezni. Zdravil se je v Egiptu in se l. 1910. okrepljen vrnil v domovino, kjer se je nastanil v Gorici kot odvetniški kandidat.

Solčna leta v Gorici

Tu se je takrat razvila družba agilnih mladih inteligentov, ki so ustvarili nov kulturni centum in s tem pripravljali tla, da preide Gorica v slovenske roke. Revija »Veda« in publikacije, ki so izhajale v njenem okviru, so postale središče našega novega revolucionarno-jugoslovenskega naziranja. Skupno s Trstom je Gorica diktirala nov pokret Slovenstva v odlično jugoslovensko smer. Za dr. Žerjava so bila goriska leta najmirnejša in najsolčnejša. Leta 1914. se je dr. Žerjav preselil v Trst in tam nadaljeval gorško delo. Tu je dočkal izbruh vojne.

Na Ljubljanskem gradu

Avstrijska policija se je z vso silo vrgla na primorske Slovence in med prvimi, ki so imeli policijske preiskave, je bil dr. Žerjav. Kljub temu, da pri dveh preiskavah na domu in v pisarni niso našli nič posebnega, je bil dr. Žerjav z drugimi vred aretiran in potem skupno z 200 drugimi aretiranci dne 15. avgusta 1914. prepeljan na Ljubljanski grad. Tu so mu znanci in prijatelji omiliili usodo v toliko, da je imel svojo sobo in hrano.

Konspirator v Trstu

Posrečilo se mu je, da se je po nekaj mesecih rešil in smel oditi v Trst, kjer se je, svest si velike dolžnosti v tem važnem času, spustil v novo nevarnost. Dr. Vošnjak je med tem že srečno prešel Italijo in v Rimu so se začeli zbirati pobegli Hrvati in Slovenci, ki so pozneje organizirali v »Jugoslovenski odbor«, čigar naloga je bila informirati Evropo o našem narodnem položaju in željah po ujedinenju s Srbijo.

Spomladi 1915. se je vršil tajen sestanek v Trstu, na katerem se je sklepalo naš narod pred Evropo. Odločitev je padla na dr. Gregorino. Za Istro je odhajal dr. Trnajstić s katerim se je bil dr. Žerjav dogovoril glede dopisovanja, ki se je moralo vršiti seveda tajno. Pomagali so naši narodni železničarji. Kljub temu je prišla policija korespondenci na sled in naredila hišno preiskavo pri dr. Žerjavu. V pisarni dr. Žerjava so bile že tiskane proklamacije za Slovence in Italijane v Trstu za primer,

da Italija napade in da bi Avstriji izpraznili mesto. Proklamacije so pozivale narod na mir, češ, da bo naše vprašanje rešeno na mirovni konferenci.

V zadnjem trenutku, ko je bila poljčija že v hiši, se je posrečilo gospe Žerjavovi uničiti del proklamacij, del pa jih je rešil koncipient dr. Boštjančič, ki jih je izročil prijatelju Boršniku, da jih je odnesel na ameriški konzulat.

Zopet v zaporih

Kljub temu se je policiji posrečilo najti pri osebnih preiskavi ključ za šifrirana pisma, domenjen z dr. Trinajstičem. In to bi bilo dr. Gregorja skoraj veljalo glavo. Zaprli so ga najprej v znano ječo v Via Tregor, nato je bil prepeljan v Ljubljano pred vojno sodišče. Zaprli je bil v šentpeterski vojašnici v celicah iz katerih so obsojenci odhajali na Sibi baje.

»Takrat mi je šlo res za glavo,« je rekel s smehljajem on, ki je tako nerad pripovedoval o svojem življenju in delu, da ni mogel spraviti skupaj niti lastnega življenjskega Rešila je čudež — dva grafologa se nista ujemala — in dokaz je padel v vodo.

Iz konfinacije skozi vojašnico na Dunaj

Dobra sreča in — njegova bolezen sta mu pomagali, da je prišel iz sosesčine Suhega bajeja zopet pod svobodno sonce. Konfinirali so ga v Gmündnu in ker mu je tja smela slediti tudi ljubljana družina, je bilo življenje še znosno. A kmalu so se ga zopet spomnili. Težko bolnega so ga odgnali k vojakom v Judenburg. Tam je služil kot prostak med Janezi, dokler se ni našla sorodna duša češkega zdravnika, ki mu je sklenel vojaško sukno. Pustili so ga v Gradec. Tam se mu je rodil sinček in mu je potekalo življenje nekaj časa mirno in tiho. Toda njegov duh je že snoval nove načrte in tajno je klical in vabil prijatelje iz domovine na posvete o bodoči naši narodni politiki. Zavedal se je, da je usoda Slovencev v mnogih pogledih odvisna od stališča, ki ga zavzamejo oficijelni zastopniki naroda v avstrijskem parlamentu, katerega otvoritev je bila napovedana za maj 1917. leta. Že je imel tudi žive stike s Prago, vezi z Zagrebom in pri sprehodih po graških parkih je z divinatricami bistroglednostjo postavljali glavne smernice nove jugoslovanske politike in z njemu lastnim taktičnim talentom delil vloge enemu za Prago, drugemu za Zagreb, tretjemu za Dunaj, četrtemu za Ljubljano.

Sam se je podal na Dunaj kot skromen žurnalist in tajni dopisnik »Slovenskega Naroda«. Po srečnem naključju je uspel, da je dobil s posredovanjem prijatelja na policijski dovoljenje za to preselitev. Poln idej in poln načrtov je na Dunaju takoj postal centralna sila vedno večjega kroga pravih jugoslovanskih zarotnikov, ki so v naloženem sodelovanju s češko mafijo razvili naravnost čudovito delovanje, naperjeno proti samemu obstoju monarhije.

Tajnik v Jugoslovanskem klubu

Zavedal se je, da je treba čim ožje sodelovanje s češkim narodom da se uresniči nacionalni ideali. Kmalu po svojem prihodu na Dunaj je s svojim ogromnim znanjem, z neupogljivo voljo, s simpatičnim značajem in z nedosegljivo pozitivnim optimizmom pridobil najozje zveze s Češkim klubom, v katerem ni bil gost, temveč visoko spoštovan sodelavec in le za jugoslovansko stvar. V samem jugoslovanskem klubu, kjer so takrat prevladovali oportunistične struje, si je vedel kot prostovoljni pomočnik kmalu pridobiti pozicijo vsevedočega in neodločnega tajnika ter je v odločilni meri deloval na duhovno preobrazitev misljenja v klubu jugoslovanskih poslavcev.

Da se je v avstrijskem parlamentu ustvarila močna in življena polna falanga proti avstrijski mentaliteti, le v odlični meri tudi Žerjavova zasluga. Poleg vsega ogromnega dela v Mafiji, kjer je tako rekoč noč in dan nosil glavo v torbi, in v jugoslovanskem klubu, kjer je koncipiral pomembne izjave, govore, aranžiral akcije, je našel časa, da je dan na dan pošiljal prijatelju v Ljubljano premožne članke in poročila s katerimi je takrat »Slovenski Narod« sistematično revolucionariral slovenske duhove. Izdelal je podoben načrt za jugoslovansko ofenzivo na slovenski fronti. V brošuri, ki smo jo tajno natiskali »Die Abrenzung im Süden, je prijateljem in nepriljubljenim razodela prve konture organizirane bodoče nacionalne neodvisnosti.

Ob prelomu

Med tem se je doma ob živahnem sodelovanju dr. Žerjava izvršila organizacija narodnih svetov in kasneje Narodnega večja v Zagrebu, ki je stalo z njim v naložbi stikih. Ko se je približal konec stare monarhije in se je odpravljala delegacija Narodnega večja v inozemstvo, da stopi v stik z antanto, srbsko vlado in jugoslovanskim odborom, je bilo samo po sebi umerno, da poleg predsednika dr. Korošca in delegata dr. Čingrija odide kot tretji dr. Žerjav. V Zenevi je tako dr. Žerjav sodeloval pri konferencah s srbsko vlado in pri ženevskem protokolu, pri ustanovitvi listini naše nove države.

Delo v osvobodjeni domovini

Vrnil se je v domovino, kr so že vihrale narodne zastave ujednjenja. Tu se je takoj poprijel organizatornega dela in se deloval kot podpredsednik prve Dežele vlade, pozneje kot poverjenik za pravosodje z ogromno iniciativo in energijo. Volitve v konstituinto so ga pripeljele v Beograd. Tam si je s svojim znanjem, značajem in delavnostjo kmalu osvojil pozicijo vseh jugoslovanskih parlamentarcev in politika in si pridobil obče spoštovanje pristašev in nasprotnikov.

V odlični meri je sodeloval pri Vidovdanskem ustavi. Le, žal, da so premnogi njegovi dalekovidni predlogi ostali neuresničeni. Bilo je naravno, da je dr. Gregor Žerjav, kadarkoli je tako nanesla konstelacija političnih sil, vedno znova bil poklican na vrhove državne uprave. Opetovanje je bil minister za socialno politiko, minister za finance in rudnike ter zastopnik ministra pravde in ministra trgovine. V vseh resorih je prikazal dr. Žerjav ne le globoko razumevanje zaupanih mu nalog, temveč tudi toliko iniciativnosti in toliko energičnega, neumornega dela, da je vedno znova zadivil svoje sodelavce in zaslovel kot najdelavnejši minister. Stalno imajo pred očmi velike interese države in vsega naroda, ni nikdar za trenutke pozabil na svojo ožjo domovino. Njegovo plamtče jugoslovenstvo je bilo vedno v skladu s polnim razumeva-

njem za potrebe in posebnosti slovenskega človeka, njegovega življenja in njegovih specifičnih kulturnih in gospodarskih nalog.

Kot parlamentarec je užival sloves ne le izvršnega govornika in odličnega debaterja, temveč tudi prvovrstne delovne sile. Kar je dr. Žerjav spregovoril, je poslušalo vse, njegovi argumenti so vedno veljali kot tehtni. In preko vseh najostrejših političnih nasprotnost zadnjih let je imel dr. Žerjav v vseh skupinah in strankah polno osebnih prijateljev in častilcev. Njegovo ime je bilo spoštovano v vsej državi, v vsem narodu. Ko so se prošle leto politične strasti razbesele do najtragičnejših konfliktov, je dr. Žerjav, ki nikoli niti za trenutek ni zapustil Vidovdanske ideje, s svojo treznostjo in zmernostjo blažil nasprotnosti in pripravil tla za spasonosen kompromis.

Zadnji meseci

Odkar mu je predlaskim umrla ljubljena soproga, je dr. Žerjavovo zdravje stalno popuščalo. Lani poleti se je podvrnil operaciji v Berlinu, ali njegovo srce se ni moglo trajno ojačiti. Najraje se je mudil v Beogradu, kjer mu je prijalo i podnebje in kjer mu je posvečal dr. Prezovnik najskrbnejšo nego. Pred 14 dnevi se je podvrnil transfuziji krvi, ki je dobro uspela in prošli petek se je znatno okrepljen vrnil v Ljubljano ter se nastanil v Poljčah pri Begunjah, optimistično razpoložen in poln upanja v vračajoče se sile.

Danes zjutraj so ga nenadoma popadle srčne slabosti. Poklicali so zdravnika dr. De Glerijo, da mu je dal opetovano injekcije, ki pa niso mogle premagati slabosti srca. Popoldne je še nekoliko zaspal in se ob pol 4. mlo pozdravil s svojim prijateljem dr. Kramerjem. Kmalu nato pa je nastal hata strofalen obrat in nastopila je agonija. Točno ob 5 je dr. Žerjav izdihnil svojo dušo, na predvečer onega Vidovega dne, ki mu je bil vse njegovo življenje svetlo znamenje dela in bojev.

Ljubljana pod vtisom žalostne novice

Ljubljana, 27. junija

V tale divni solnični popoldan, tako vester in čist po neurju, je prišla v Ljubljano novica kratka in strašna, da smo izgubili doktorja Žerjava.

Pri telefonu v tiskarni, v polnem pripravljanju vidovdanskega »Jutra«, je urednik prijel slušalico, prisluhnul in lo zopet odložil kakor k počitku. Dopolnjenio je bil. Obistnilo so se mračne slutnje. Ugasnilo je, preden se je kristalno čisti poletni dan nagnil k zatonu. Življenje trpečega, večno se borečega, neustrudno snujočega.

Samo ne nemir v srce, samo ne tuga na novo skelečo ranol Dr. Žerjav je mrtev — ljubil je delo in delal je za tisoče, stotisoče za narod. To vzorno, velikansko delo, to orjaško energijo življenja je tako zgodaj presekala smrt, da je osupnil vsakdo, ki je pozvonil in vprašal uredništvo »Jutra«:

— Ali je res?
— Žal res!

Vprašali pa so mnogi, premnogi. Iz Kranja, iz Celja, iz Maribora, Zagreba, Beograda. In vsepovsod z dežele V Ljubljani sami si v prvi večerni urah lahko opazali, kako bolesten izraz je našla žalostna novica na premnogih obrazih in v očeh. Smrt tako velikega, tako ljudskega moža, ki je stal vse življenje na barikadah, je vedno herojska. Ona zmaguje vsa srca, naj so trša ko kamen.

Nepopisno bridko je smrt rodiljela zadela pokojnikovo družinico. Komaj poldrugo leto po tužnem pokopu gospe Milene, zlate slovenske žene in matere, je troje otrok, ljubljenih s silno očetovsko nežnostjo, zahtelo z neutrušnim plačem sirot Z njimi vred je tragična vest iz Poljč dožupa porazila njihovo dobro staro mamico gospo Lavrenčičovo in gotovo nikdar nobena preizkušnja ni v dolgem, izkušeni polnem življenju bolj trpko presunila gospoda Lavrenčiča, kakor na ulici mu sporočeno obvestilo da je njegov zet odšel v večnost, v ono tiho brezkrainost, kamor se je predlaskim v samotni jesenski noči preselila čista, plemenita duša čerke Milene.

Brzjavno so bili zvečer obveščeni vsi sorodniki in zvesti prijatelji pokojnika, kotikor se nahačalo izven Ljubljane, deloma ob morju V Sloveniji sami jih je gotovo orej dohitelo ustno sporočilo. Zakaj novica se je tokom kratkih dveh ur z nepomilitno brzino razširila po vsi deželi.

Kakor pred vsakim praznikom, so se v večernih urah živahno razgibale ljubljanske ulice, že pestro okrašene z narodnimi in državnimi zastavami, rahlo valjučimi v večernem ozačju, obetaščem vedno vreme za Vidov dan. A predpraznično razpoloženje je z žalovanjem preplahnilo vidno, iskreno čustvovanje vsega premnogih, ki so dr. Žerjava poznali in visoko spoštovali. Mozočni trobojki plapolajoči s poslola Narodne tiskarne se je pridružila tihla družica, črna zastava, in ko je ugasnila večerna zarja nad gorami, je iz mesta zdrčalo na Gorenjski več avtomobilov. Sorodniki in razni zvesti njegovi prijatelji so hiteli kropiti pokojnika, spečega v večnem snu na mrtvaški postelji v Poljčah.

Vtis v Mariboru

Maribor, 27. jun. Vest o nenadni smrti dr. Gregorja Žerjava je prispela v Maribor malo pred 6. uro popoldne. Podružnica »Jutra« je takoj afiširala pretresljivo vest na prostorih svojega uredništva ter poslala kratek lepak v kavarno »Astorij«. Vest je prišla tako nepričakovano, da je sprva skoraj nihče ni mogel verjeti. Po zadnjih vesteh o izboljšanju zdravstvenega stanja dr. Žerjava se je zdelo povsod neverjetna in je napravila po vsem mestu najgloblji vtis ter izzvala odkrito in iskreno žalost nad nenadomestljivo izgubo, ki je zadela Slovenijo in vso Jugoslavijo.

Komunike Centralnega pres-biroja

Beograd, 27. junija. p. Centralni tiskovni urad je nocoj izdal naslednji komunike: »Danes ob pol 6. je preminul v Poljčah v Sloveniji bivši minister dr. Gregor Žerjav.«

Vidov dan 1929.

Zopet je tu Vidov dan. Nacionalni praznik, posvečen spominu junakov, ki so trpeli za svobodo naroda, mnogi in premnogi žrtvovali zanj svoje življenje, največ in najboljše, kar so imeli. Ali posvečen je hkrati veliki ideji nacionalne svobode. Nemogoče je praznovati Vidov dan, pa ne pri tem misliti na veličastno silo ideje, ki je po tako strašnem porazu, kakor ga pomeni Kosovo, po tolikem ponižanju tekem barbarskega gospostva mogla ponesti narodovo vero v lastno moč tako visoko. Nemogoče je, ne misliti na veličastno zmago, ki je nastopila po stoletjih trpljenja, nastopila v obsegu in obliki, kakor so jo komaj mogli veličastnejo zaslanjati najsmelejši duhovi. Zato ne more biti drugače, kakor da je postal Vidov dan tudi praznik zmage, dan boje nacionalne vere in kipečega zmago-slavja.

Letos se prav s tem družiti tudi še prav posebna obletnica. Poteklo je deset let, kar se je 28. junija 1919 v Versailles podpisala mirovna pogodba, ki je formalno zaključila strašno vojno in narekovala naimočnejšemu izmed premagancev pogoje za obnovo mirovnega stanja.

Desetletnica versailleske pogodbe! Ogromno mejo pomeni Versailles. Ne vzamemo ga seveda samo kot formalni zaključek miru med Antanto in Nemčijo, marveč viden znak kanitilacije stare Evrope pred novo. Nočemo biti pri tem enostranski in ne mislmo zatiskati oči pred slabimi podrobnostmi nove Evrope dobro vedo, da je ni stvari v resničnem življenju, ki bi bila odharna samo z dobrimi svojstvi. Ali kljub vsem nedostatom: nova Evropa, katere prvo formalno osnovo je postavila versailleska mirovna pogodba, pomeni zmago nacionalne ideje nad staro državo, ki je tihala še v snopah miselnega feudalizma, ki je mislila, da sme in more hazatelizirati težnje malih dotlej tlačnih narodov ter da ji je brez omejitve pridržano gospostvo nad nemi V Versailles se je morala Nemčija ukloniti pred tem principom in kmalu nato sta ji sledili še Avstrija in Madžarska, dočim si je narodna ideja v Rusiji po drugačiji poti, a skoro istočasno priborila zmago.

Nemci z ogorčenjem še danes mirovno pogodbo izpred deset let označujejo kot versailleski diktat. Ogorčenje je seveda razumljivo, a moralno malo utemeljeno, če pomislimo, kako pogodbu so malo poprej sami sklepali z oslabilno sovietsko Rusijo in z Rumunijo. Očitajo, da je mirovna pogodba v Versailles z nadaljnjimi le še ustvarila nove množine narodno nesvobodnih. Res je, da politično stanje v Evropi po versailleskem miru ne pomeni ideala. Toda nedostaki so vendarle neprimerno manjši nego trdijo iz posebnih nagibov oni, ki jim je Versailles podrl visoko stremeeče gradove. Ako pustimo v nemar one primere nacionalnih krivic, ki so bili zares nepotrebnosti in ki jih sami čutimo, se je nešteti milijonom dotlej tlačnih ustvarila nacionalna svoboda in to pomeni ogromni napredek v zgodovini evropske civilizacije. S tem se je nagradilo delo onih borcev, ki so si postavili boj za nacionalno prubo in za narodno svobodo za svoje geslo. In uspeh je bil tako ogromen, kakor si ga prve generacije preporeda niti v najsmelejših željah niso sanjale. Žilavi življenski optimizem, združen z nevpogljivostjo delavnostjo, je praznoval končno svoj triumf.

Vidov dan je po vsem svojem bistvu praznik življenskega optimizma. Sredi težav, ki jih mora trpeti vojna generacija domala v vsej Evropi, je prvi pogoj u. eha optimizem. Oprti na vero v sposobnosti našega naroda, črpačjo iz slavne tradicije, homo mozi z delom, vztrajnostjo in lubeznijo do rodu dovršiti veličastno zgradbo svoje svohode, sprejeti v čuvanje od junakov, ki so ji gradili temelje z zastavo svojega življenja.

Vidov dan

— Beograd, 27. junija. Na Vidovdan se bodo vršile v Beogradu spominke svečanosti za vse nacionalne borce, ki so padli od zgodovinske bitke na Kosovem polju pa do današnjega dne in žrtvovali svoja življenja za domovino.

Beograd, 27. junija. p. V proslavo jutranjega praznika Vidovega dne, se bo vršila na Banjici velika parada beograjske garnizije. Danšnja poskusna parada je nspela v vsestransko zadovoljstvo poveljujočih generalov.

Zasluzena obsodba

Zagreb, 27. junija. n. Zagrebško sodišče je danes izreklo zelo strogo obsodbo nad Oskarjem Drličem, baje privatnim uradnikom, ki se je pustil leto dni vzdrževati od neke siromašne šivilje. Šivilja mu je izročila vse svoje prihranke v znesku 15.000 Din in prodala na njegovo prisvajanje svoj šivalni stroj in vse svoje pohištvo. Razen tega je Drlič pobral v njenem stanovanju svilo in drugo blago, ki so ga ji prinesle stranke, ter ga prodal. Danes je dele na razpravi pred sodiščem lojalnoč povedalo, da mora dostikrat prosti po hišah za hiš, ker nima več šivalnega stroja, da bi delala in si zaslužila vsakdanji kruh. Drlič ji je obljubljalo, da jo bo poročil, ko pa ni ničesar več imela, jo je zapustil. Sodišče je Drliča obsodilo na dve leti težke ječe.

Prihod poslanika Nešića

Beograd, 27. junija. p. Danes je prišel v Beograd naš sofijski poslanik Ljuba Nešić. Njegov prihod je v zvezi z najnovejšim incidentom na bolgarsko - jugoslovanski meji, o katerem so naši listi že poročali.

Prihodnja številka „Jutra“

izide jutri, v soboto zjutraj

Vtis žerjavove smrti v Beogradu

Globoko žalovanje nad izgubo moža, ki so ga čakale še tako ogromne naloge

Beograd, 27. junija. p. Vest o nepričakovani smrti dr. Gregorja Žerjava je napravila v Beogradu najgloblji utis. Prvo poročilo o katastrofi je prispelo kmalu po 6. uri. Ob tem času je tudi tiskovni urad izdal kratko obvestilo, da je v Poljčah danes ob pol 6. preminul dr. Gregor Žerjav, bivši minister in dolgoletni narodni poslanec.

Tragična vest se je razširila po Beogradu z bliskovito naglico. Novinarji so bili neprestano pri telefonu in so mogli številnim političnim prijateljem pokojnega dr. Žerjava, le potrditi tragično sporočilo iz Poljč v severozapadni Sloveniji.

Iz vrst njegovih intimnih prijateljev, s katerimi je pokojni dr. Žerjav sodeloval pri polaganju prvih temeljev naše države in stal prva leta po ujedinenju v prvih vrstah

naših vodilnih državnikov in politikov, se izraža splošno obžalovanje, da je preminul mož s tako toplo občejugoslovensko orijentacijo in mož tako izredne domovinske ljubezni, ki bi bil mogel in ki bil najbrže poklican, da igra v našem javnem življenju še odličnejšo vlogo, kakor jo je že igral. Še prejšnji teden je dr. Žerjav po izvršeni operaciji in uspeli transfuziji krvi splošno izražal nado, da mu bo sedaj uspelo, da si učvrsti svoje zdravje in da odpravi še poslednjo kal nevarnosti, ki mu je v zadnjem času pretila s strani judo oslabljenega srca. S takimi nadami je zapustil Beograd in se poslovil od svojih prijateljev in znancev.

Kruta vest iz Slovenije, ki je zato nihče ni pričakoval, je presekala vse nadaljnje nade in načrte.

Nadaljevanje bolgarskih provokacij

Tendenciozno informiranje inozemstva — Izmišljene vesti o bolgarski demarši — Oficir kot govornik proti Jugoslaviji

Beograd, 27. junija. m. Odnosaji med Jugoslavijo in Bolgarsko so dobili po volji Bolgarske tako napeto obliko, da niti optimistični diplomatski krogi ne vidijo možnosti skorajšnjega normaliziranja sosednjih odnosov. Kampanja, ki jo vodi bolgarska vlada proti Jugoslaviji, predstavlja smelost, ki je slična provokacijam konfliktov z najbolj dalekosežnimi posledicami. To delo bolgarske vlade dopušča čimdalje bolj prepričanje, da Bolgarska ni osamljena v svoji akciji, temveč da dela v sporazumu z drugimi. Bolgarska vlada prevzema na ta način vlogo Madžarske. S svojo kampanjo stremi za tem, da bi prepričala inozemsko javnost o nevzdržnosti neulleske mirovne pogodbe. To najbolje dokazuje dejstvo, da je bolgarska vlada odklonila upravičene pogoje naše vlade za ozi-votvorjenje pirotskega sporazuma, zlasti glede odstranitve ilegalnih makedonskih tolp iz bližine meje.

Bolgarija nadaljuje tudi svojo kampanjo v inozemstvu. Tako je te dni lansirala v svet vest, da se pripravlja bolgarska demarša v Beogradu. V poučenih diplomatskih krogih se povdarja, da je izključena možnost take demarše, ker za njo ni prav nobenega poviada in bi zato pomenjala le novo provokacijo.

Bolgarske provokacije se najboljše karakterizirajo na protestnih shodih, ki se neprestano vrše v obmejnih pokrajinah. Vsi ti shodi nosijo izrazito iredentistično obeležje in na vse načine hujskajo proti Jugoslaviji. Kljub temu jih bolgarska vlada podpira in se jih udeležujejo tudi predstavniki državnih oblasti, pa celo vojaštvo. Na shodu v Kaločini je imel podpolkovnik Iliev sam govor, v katerem je grdo napadel Jugoslavijo. Na istem shodu je govoril tudi italijanski novinar in bivši ataše pri italijanskem poslanstvu v Sofiji, Nurri Gianni.

Bethlen o demarši Male antante

Madžarska vlada skuša utajiti revizionistično propagando — Revizijo zahteva baje narod, ki ga vlada le s težavo miri

Budimpešta, 27. junija. g. V zgornji zbornici je imel ministrski predsednik grof Bethlen zaključni govor k finančnemu zakonu, v katerem se je dotaknil tudi raznih zunanje-političnih problemov. Govoril je najprej o demarši Male antante in se zahvalil za enodušno odobranje, ki ga je našel njegov govor pred spomenikom junakov v parlamentu. Ta enodušnost in odobranje dokazuje, da bo narodna enotnost ostala neokrnjena tudi za bodoče načrte države. Diplomatski incident, ki je dal povod za takratni njegov govor, se polagoma približuje rešitvi. Včerajšnje izjave rumunskega zunanjega ministra Mironesca pa vendar vsebujejo še mesta, ki dokazujejo, da je v inozemstvu še

vedno malo razumevanja za madžarske razmere. Zdi se, da domnevajo v inozemstvu, da madžarska vlada podpira revizijsko propagando. Ministrski predsednik mora to odločno zavrniti, ker gibanja za revizijo ni sprožila vlada, temveč je izšlo iz madžarskega naroda, čigar čustev in volje vlada ne more kontrolirati ali omiliti. Nasprotno pa je res, da je vlada zadržala široke mase naroda, da niso hitele z glavno skozi zid in branila vročerkvno mladino pred nepremišljenimi koraki. Dosedaj madžarska vlada ni storila drugega, nego svarila narod pred nasilnimi koraki in nepremišljenimi dogodivščinami. To gibanje naj doseže svoj namen mirnim potom s pomočjo pravične uvidevnosti.

Požar sredi Beograda

Beograd, 27. jun. p. Danes popoldne je nastal velik požar v palači Luksor v Balkanski ulici. Palača leži tik poleg hotela Moskve. Požar je izbruhnil v skladišču Mosinger filma. Nastala je strahovita eksplozija. Ogenj se je bliskovito razširil na vsa nadstropja in deloma tudi na sosedno hišo. Ognjegasci so z velikim naporom pogasili požar, ki pa je povzročil že precejšnjo škodo in poškodoval tudi stanovanje ministra Maksimovića v sosedni hiši. Škoda je krita z zavarovalnino.

Ureditve ministrskih pokojnin

Beograd, 27. junija. č. Na predlog predsednika ministrskega sveta je kralj podpisal zakon o spremembi čl. 139 zak. o državnih uradnikih in uslužbenicah od 31. junija 1926. Novi zakon se glasi:

Čl. 1. Ministrom v pokoji, ki nimajo 2 let ministrske službe in katerih pokojnine niso urejene do dneva, ko dobi ta zakon obvezno moč, služi kot pokojninska osnova položajna plača državnih uradnikov v I. kategoriji III skupine, v kolikor pred zadobljenjem ministrskega položaja niso bili na položaju uradnikov višjih skupin; po njihovih službenih letih se jim bo odredila pokojnina po zakonu o državnih uradnikih in ostalih uslužbenicah.

Čl. 2. Ta zakon stopi v veljavo, ko ga kralj podpiše in dobi obvezno moč, ko se objavi v »Službenih novinah«. Od tega dne prenehajo veljati vsi zakonski predpisi, ki so nasprotni tem zakonom.

Patrijarh Dimitrij ozdravel

Beograd, 27. junija. p. Pravoslavni patrijarh Dimitrije si je že toliko opomogel od nedavne bolezni, da je danes že utečnil predsedovati seji sv. Sinoda.

Minister javnih del v Kotorju

Kotor, 27. junija. n. Danes je došel v Kotor na svojem inšpekcijskem potovanju minister za javna dela Savković, ki je pregledal dela na cesti Lovćen - Kotor.

Glej tudi telefonska poročila na četrti strani.